

Antoine Bodar

Anna-kerk Amstelveen, Catherina-kathedraal Utrecht 6 VIII 2006

Allerdagkerk, Begijnhof Amsterdam 9 VIII 2006

GEDAANTEVERANDERING DES HEREN

In de kloosterkerk op de berg Sinai stelt het absismozaïek uit de zesde eeuw de Gedaanteverandering van de Heer op de berg Tabor voor. De kern van de gebeurtenis alleen, zoals Matteüs, Marcus en Lucas die verhalen, is weergegeven en dat even eenvoudig (in nagenoeg blank monochrome tinten) als majesteitelijk: Christus, groot in het midden, omringd door een mandorla. Lichtstralen gaan van Hem uit naar Elia en Moses naast Hem en naar Joannes, Petrus en Jacobus onder Hem. Jesus immers nam de drie door Hem bijzonder gewaardeerde apostelen met Zich mee naar een hoge berg, 'waar zij geheel alleen waren'. 'En Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd. Zijn klederen werden blinkend en wit, zoals geen bleker op aarde zou kunnen bewerkstelligen. Elia en Moses verschenen hun en onderhielden zich met Jesus.' (Mc 9,2-4)

Dat absismozaïek is een eeuw later (in de zevende eeuw) steeds opnieuw in ogenschouw genomen met de evangeliën in de hand door de abt daar destijds, Anastasios (genaamd: van de Sinai), van wie zowel is overgeleverd dat hij de leer van de twee naturen van Christus heeft verdedigd – Jesus is zowel volledig mens als volledig God – als van wie een homilie bewaard is gebleven die hij, de abt van de berg Sinai, op 6 augustus heeft gehouden voor de monniken op de berg Tabor: 'Hoe ontzag wekkend is deze plaats. Dit is het huis van God en de poort van de hemel – de poort waar de Vader Zijn hemelse getuigenis heeft afgelegd en waar Christus, de Zon der gerechtigheid, heeft geschitterd.' Aldus opent Anastasios zijn toespraak (cf. *Mélanges d'Archéologie et d'Histoire* 67 (1955) 237-257; cf. ook Michel Coune OSB, *Feest op de Tabor* (Zevenkerken/Brugge 1987)). 'Dit is de ruwe maar glanzende berg waar het God heeft behaagd Zich te laten kennen, waar Hij Zich heeft verwaardigd te wonen.'

Het feest van de Gedaanteverandering des Heren op deze dag dateert van die eeuwen en heeft waarschijnlijk als aanleiding de wijdingsfeesten van kerken, daar op de Tabor toen der tijd gebouwd. Aanleiding is evenwel geen oorzaak. Want wat hebben Jesus' beide naturen met dit feest van doen? Wat heeft de berg Sinai met de berg Tabor te maken? En wat brengt ons, christenen van een vijftiental eeuwen later, de blijheid van dit feest en de beschouwing van die Schriftteksten? Drie vragen, drie overwegingen.

In het liturgische jaar leest de Kerk het Evangelie van de Gedaanteverandering twee keer: Niet alleen vandaag maar ook in de Veertigdagentijd. Beide momenten tonen beide kanten van dat geschieden daar en toen. 'Deze berg is de plek van het geheim, het oord van de onzegbare werkelijkheid', vervolgt Anastasios, 'hier is het mysterie van de Kruisdood voorspeld, de schoonheid van het Koninkrijk onthuld'.

Kruisdood en Koninkrijk in enen? Met de komst van de Zoon Gods – het vlees geworden Woord, het eeuwige Licht in de tijdelijke duisternis -- wordt in Zijn lijden, dood en opstanding het Godsrijk gevestigd. Alvorens de berg Tabor te bestijgen voorspelt Jesus voor de eerste keer aan de leerlingen Zijn lijden (cf. Mc 8,31-38). Hij zou dat nog twee keer doen om hen op de noodzakelijke gang van zaken voor te bereiden. Tot hun vertroosting en tot hun versterking bevestigt de stem van de Vader in de overschaduw van de wolk, waardoor de Heilige Geest van Zijn tegenwoordigheid blijk geeft, de godheid van Zijn Zoon – Zijn Welbeminde, aan Wie dus zowel de goddelijke als de menselijke natuur

eigen is (cf. Mc 9,7; cf. ook Thomas van Aquino, *Summa theologiae* III q.45, 1.4 ad 2). Petrus, Joannes en Jacobus zien door de gedaanteverandering van hun Heer naast Zijn godheid tevens Zijn verheerlijking die zal geschieden na de overwinning op de dood en de verrijzenis uit de dood door Zijn terugkeer naar de hemel waar Hij zetelt aan de rechter hand van Zijn Vader (cf. Mc 16,19). Maar nu reeds toont de Zoon Zich in de hemelse glans op een voor de menselijke natuur aangepaste wijze; want hoe zouden de drie apostelen, nog omgeven door het menselijke vlees, het onuitsprekelijke en ontoegankelijke visioen kunnen aanschouwen dat pas in het eeuwige leven mogelijk wordt – althans voor de zuiveren van hart (cf. Mt 5,8; cf. ook Leo de Grote, Homilie over de Gedaanteverandering 3)? Laten we evenwel nu niet alleen nadenken over Jesus Christus als God maar ook over Hem als mens. Als mens kent Hij de gemoedsaandoeningen zoals wij – opgewektheid en droefheid, veerkrachtigheid en neerslachtigheid. Wanneer Hij de Tabor bestijgt, komt Zijn overlevering reeds nader bij – de te drinken beker waaromtrent Hij zou smeken dat die Hem onthouden mocht worden (cf. Mc 14,36) – maar tevens heeft Hij al vele tegenslagen achter Zich – twistgesprekken met oversten en Schriftgeleerden en onnadenkende reacties op Zijn wonderen, verder verwijten, wantrouwen, ongelooft. Op de Tabor troost en sterkt Hij weliswaar de leerlingen, maar ook Hij Zelf wordt opgebeurd en bemoedigd als mens in de manifestatie van de drie-ene God, terwijl Moses en Elia Hem hun eer bewijzen. In Christus immers komen de Wet, door de eerste gegeven, als het Profetendom, door de tweede vertegenwoordigd, tot voltooiing. Vanuit de eeuwigheid steunen zij de Verlosser in Zijn tijdelijkheid als mens door met Hem in de luister van de Tabor de weg te beleven die Hij zal gaan van Jerusalem naar Golgotha maar die nadien zal leiden tot opstaan uit het graf en opvaren naar de hemel.

Abt Anastasios reisde in de zevende eeuw van de Sinaï in Egypte naar de Tabor in Israel en preekte daar op het feest van de Gedaanteverandering: Vandaag zijn op deze berg de herauten van het Oude en het Nieuwe Verbond als dragers van Gods mysteriën samengekomen. Het feest van heden openbaart ons de nieuwe Sinaï, de berg hoger en eerbiedwaardiger dan de oude Sinaï door de wonderlijke gebeurtenis die hier is geschied en die de omsluisde Godsvisioenen van daar volledig heeft gemaakt. Want daar waren de Tien Woorden van de Wet, hier is het mens geworden Woord Dat aan alle woorden voorafgaat. Daar op de berg werden de stenen tafelen verbrijzeld wegens goddeloosheid, hier op de berg worden de harten onderricht tot eeuwig heil. Daar groeide de roede, hier bloeit het kruis. Daar verborg Elia zich in de rots en trof God in de zachte bries terwijl hij zijn gelaat bedekte (cf. 1 K 19,12-13), hier aanschouwt Elia God van aangezicht tot aangezicht. Daar school Moses in de rots en zag hij God van achteren terwijl hij werd beschermd door de hand van de Eeuwige (cf. Ex 33,22-23), hier neemt Moses God waar in Zijn onmiddellijke verschijning.

Wat Moses en Elias beiden is overkomen op de berg van Israel, dat heeft ná Christus Joannes geopenbaard in de Apokalyps en vóór Christus Daniel aanschouwd in een nachtelijk visioen: Iemand die op een mens gelek trad toe op de hoogbejaarde, gezeten op een troon. Zijn gewaad was wit was als sneeuw en zijn hoofdhaar blank als wol. Aan die mensengestalte verleende de hoogbejaarde nimmer eindigende heerschappij (cf. Dan 7,13-14).

Daarom belijdt Moses op de berg van de Gedaanteverandering des Heren: 'Gij zijt de middelaar tussen het Oude en het Nieuwe Verbond – eeuwig oude God en blijvend nieuwe mens, Gij Die voorheen verborgen hebt gesproken op de Sinaï en nu zichtbaar en verheerlijkt U laat zien op de Tabor.'

En wat beduidt dit feest van 6 augustus ons in het heden? De verheerlijking van Christus bemoedigde de leerlingen toen maar ook ons nu. Niet slechts door onthulling van Jesus' godheid en aankondiging van Zijn verheerlijking maar ook door belofte ons eens mee op te nemen in de hemel waardoor verlangen naar Hem in ons blijft gewekt (Ps 27,8-9): 'Naar U gaat mijn hart uit. Uw gezicht zoek ik.

Uw gelaat, Heer, wil ik aanschouwen. Wend U niet van mij af.' Want (cf. prelatie van het feest) 'Gij, Heer Die aan onze menselijke gestalte gelijk heeft willen worden, hebt door het tonen van Uw heerlijkheid aan Petrus, Joannes en Jacobus de beproeving verzacht die de ergernis van het kruis teweeg zou kunnen brengen. Tevens wilde Gij openbaren dat de gehele christenheid, het lichaam dat Uw Kerk is, vervuld zal worden met de heerlijkheid die op deze berg is getoond aan het hoofd van de Kerk, Jesus Christus de Heer.'